

sed etiam litteris dedit ? Non obstant hae disciplinae per illas euntibus, sed circa illas haerentibus.

VIII

1. Superest lectio : in qua puer ut sciat ubi suspendere spiritum debeat, quo loco uersum distinguere, ubi cludatur sensus, unde incipiat, quando attollenda uel summittenda sit uox, quid quoque flexu, quid lentius, celerius, concitatus, lenius dicendum, demonstrari nisi in opere ipso non potest. 2. Vnum est igitur quod in hac parte praecipiam : ut omnia ista facere possit, intellegat.

Sit autem in primis lectio uirilis est cum suauitate quadam grauis, et non quidem prorsae similis, quia et carmen est et se poetae canere testantur ; non tamen in canticum dissoluta, nec plasmate, ut nunc a plerisque fit, effeminata. De quo genere optime C. Caesarem praetextatum adhuc accepimus dixisse : « si cantas, male cantas : si legis, cantas ». 3. Nec prosopopoeias, ut quibusdam placet, ad comicum morem pronuntiari uelim, esse tamen flexum quendam, quo distinguantur ab iis, in quibus poeta persona sua utetur.

VIII, 1. attollenda *aBH* : tollenda *A* || summittenda *AB* : summittenda *H*

2. suauitate *BH* : sancti- *A* || quia et *Ab* : quia *BH* || plasmate *A* : -ae *BH*

3. prosopopoeias *a* : prosopeias *A* prosopoeias *BH* || sua *AH* : om. *B*

4. Cetera admonitione magna egent, in primis, ut tenerae mentes tracturaeque altius quidquid rudibus et omnium ignaris insederit, non modo quae diserta, sed uel magis quae honesta sunt, discant. 5. Ideoque optime institutum est ut ab Homero atque Vergilio lectio inciperet, quamquam ad intellegendas eorum uirtutes firmiore iudicio opus est : sed huic rei superest tempus, neque enim semel legentur. Interim et sublimitate heroi carminis animus adsurgat et ex magnitudine rerum spiritum ducat et optimis inbuatur.

6. Vtiles tragoediae ; alunt et lyrici, si tamen in iis non auctores modo, sed etiam partes operis elegeris ; nam et Graeci licenter multa et Horatium in quibusdam nolim interpretari. Elegia uero, utique qua amat, et hendecasyllabi, qui sunt commata sotadeorum (nam de sotadeis ne praeci- piendum quidem est), amoueantur, si fieri potest, si minus, certe ad firmitus aetatis robur reseruentur. 7. Comoediae, quae plurimum conferre ad eloquen- tiam potest, cum per omnis et personas et adfectus eat, quem usum in pueris putem, paulo post suo loco dicam ; nam cum mores in tuto fuerint, inter praecipua legenda erit. 8. De Menandro loquor, nec tamen excluserim alios ; nam Latini quoque auctores adferent utilitatis aliquid. Sed

4. mentes *A* : -is *BH*

5. firmiore *B* : -ris *bH* -res *A* || iudicio *BH* : -i *A* -ii *a* || est *AbH* : esset *B* || sublimitate *B* : subtilitate *AbH* || heroi *A* : heroici *BH*

6. tragoediae *aBn* : tragoaediae *BgH* trageodia *A* || in quibus- dam nolim *bH* : in quibusdam notis *BH* nolim in quibusdam *A* || hendecasyllabi *Laur.*, *XLVI*, 9 : -syllaba *A* -syllabia *BH* || commata *AbH* : -mota *B* || sotadeis *AH* : -dicis *B*

7. comoediae quae *BH* : comoedia (-aeque *a*) eque *Ab*

13. In praelegendo grammaticus et illa quidem minora praestare debebit, ut partes orationis reddi sibi soluto uersu desideret, et pedum proprietates, quae adeo debent esse notae in carminibus, ut etiam in oratoria compositione desiderentur. 14. Deprendat quae barbara, quae impropria, quae contra legem loquendi sint posita, non ut ex his utique inprobentur poetae, quibus, quia plerumque seruire metro coguntur, adeo ignoscitur, ut uitia ipsa aliis in carmine appellationibus nominentur : metaplasmus enim [et schematismus] et schemata, ut dixi, uocamus et laudem uirtutis necessitati damus, sed ut commoneat artificialium et memoriam agitet. 15. Id quoque inter prima rudimenta non inutile demonstrare, quot quaeque uerba modis intellegenda sint. Circa glossemata etiam, id est uoces minus usitatas, non ultima eius professionis diligentia est. 16. Enimuero iam maiore cura doceat tropos omnes, quibus praecipue non poema modo, sed etiam oratio ornatur, schemata utraque, id est figuras, quaeque lexeos quaeque dianoeas uocantur : quorum ego sicut troporum tractatum in eum locum differo, quo mihi de ornatu orationis dicendum erit. 17. Praecipue uero illa infigat animis, quae in oeconomia uirtus, quae in decore rerum, quid personae cuique conuenerit, quid

14. deprندات BH : -prehendat A || legem BH : -es Ab || sint posita AbH : composita B || metaplasmus BH : -os A || schematismus BH : -os A del. Faber

15. etiam BH : enim A

16. maiore BH : -a A || uocantur a BH : uocant A

17. decore ABH : -ro Regius

in sensibus laudandum, quid in uerbis, ubi copia probabilis, ubi modus.

18. His accedet enarratio historiarum, diligens quidem illa, non tamen usque ad superuacuum laborem occupata; nam receptas aut certe claris auctoribus memoratas exposuisse satis est. Persequi quidem quid quis umquam uel contemptissimorum hominum dixerit, aut nimiae miseriae aut inanis iactantiae est, et detinet atque obruit ingenia melius aliis uacatura. 19. Nam qui omnis etiam indignas lectione scidas excutit, anilibus quoque fabulis accommodare operam potest: atqui pleni sunt eius modi impedimentis grammaticorum commentarii, uix ipsis qui composuerunt satis noti. 20. Nam Didymo, quo nemo plura scripsit, accidisse compertum est ut, cum historiae cuidam tamquam uanae repugnaret, ipsius proferretur liber, qui eam continebat. 21. Quod euenit praecipue in fabulosis usque ad deridicula quaedam, quaedam etiam pudenda, unde improbissimo cuique pleraque fingendi licentia est, adeo ut de libris totis et auctoribus, ut succurrit, mentionantur tuto, quia inueniri qui numquam fuere non possunt: nam in notioribus frequentissime deprehenduntur a curiosis. Ex quo mihi inter uirtutes grammatici habebitur aliqua nescire.

18. accedet *B* : -it *AbH* || quis unquam *B* : quisque nequam *AbH*

19. scidas *aBH* : schidis *A* ut uidetur scedas *b* || eius *BH* : huius *A*

20. quo *B* : quoque quo *AbH*

21. quaedam quaedam *BH* : quaedam *A* || deprehenduntur *BH* : deprehenduntur *A*